

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ ΓΕΡΟΥ

Η Αγιάσος, μετά από πολλά χρόνια, τιμά ένα από τα πιο διακεκριμένα παιδιά της, το δάσκαλο, παιδαγωγό, επιστήμονα, Θεόφραστο Γέρου. Τον άνθρωπο, που έβαλε έντονα τη σφραγίδα του, στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας. Τον απλό, το μετριοπαθή αλλά συγχρόνως ανήσυχο, βαθιά μορφωμένο, με τις πρωτοπόρες και ριζοσπαστικές ιδέες του, για τη λειτουργία της εκπαίδευσης.

Τα βιογραφικά του στοιχεία, τις σπουδές του και την προσφορά του στα σχολικά ζητήματα της πατρίδας μας, θα παρουσιάσουν οι άλλοι εκλεκτοί ομιλητές. Εγώ θα σταθώ σε κάποιες τυχαίες προσωπικές επαφές που είχα μαζί του, και τις συζητήσεις που κάναμε, που φανερώνουν τις προσπάθειές του για την αλλαγή των εκπαιδευτικών πραγμάτων της χώρας μας

αλλά και την οξυδέρκειά του, την ορθότητα της σκέψης του, τη διαχρονικότητά του και την ολοκληρωμένη προσωπικότητά του.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1960, η εκπαίδευση στην Ελλάδα ήταν αυστηρά δασκαλοκεντρική. Ο δάσκαλος ήταν η αυθεντία, ο αυτοκράτορας της τάξης. Η κυριότερη αρχή που στηριζόταν το σύστημα, ήταν ο διδακτικός υλισμός. Οι μαθητές έπρεπε να βομβαρδίζονται από πλήθος γνώσεων, άσχετα αν αυτές είχαν κάποια ενδιαφέροντα γι' αυτούς και παράλληλα, έπρεπε να τις αφομοιώνουν με κάθε τρόπο και μέσο, ακόμα εννοείτε και με τη βία. Ο μαθητής βρισκόταν στο περιθώριο όλης αυτής της διαδικασίας. Γύρο στα 1960, εγώ ήμουν μαθητής στο Δημοτικό Σχολείο Αγιάσου και είχα συμμαθητή τον εκλεκτό μου φίλο και ανιψιό του Θεόφραστου, το Δημήτρη Γέρου, που δυστυχώς χάσαμε πριν από λίγους μήνες. Τα καλοκαίρια ο Θεόφραστος ερχόταν στην Αγιάσο, κυρίως

για να επισκεφθεί τη μητέρα του. Μας καλούσε λοιπόν στο σπίτι του, εμένα και τον ανιψιό του και μας έκανε μάθημα. Τότε άρχισα να καταλαβαίνω, ότι υπήρχε και άλλο σχολείο διαφορετικό από αυτό που εγώ γνώριζα. Δεν μας έκανε το συνηθισμένο μάθημα, έδινε ένα είδος ρεσιτάλ. Κέντρο της δουλειάς του δεν ήταν ο δάσκαλος αλλά ο μαθητής. Η όλη του εργασία, στηριζόταν στο διάλογο και στην εποπτεία, πράγματα άγνωστα για μας έως τότε. Αργότερα βέβαια κατάλαβα, ότι τότε άρχιζε να εφαρμόζει στην πράξη τις σκέψεις του, για μια διαφορετική παιδεία. Παράλληλα τότε διαμόρφωνε το αριθμητήριό του, σπουδαίο εποπτικό όργανο, το οποίο από τη δεκαετία του 1970 μπήκε σε όλες σχεδόν τις σχολικές αίθουσες και έμεινε με το όνομα <<Αριθμητήριο Γέρου>>. Ήταν ένα μέσο, το οποίο βοηθούσε τους δασκάλους στη δουλειά τους και τους μαθητές να κατανοούν τις αφηρημένες μαθηματικές έννοιες.

Το 1964 με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Γεωργίου Παπανδρέου, αρκετές από τις προτάσεις του μπήκαν στα σχολεία. Η μεταρρύθμιση όμως αυτή, το 1967 ανακόπηκε λόγω της δικτατορίας. Το 1970 είμαι σπουδαστής στην Παιδαγωγική Ακαδημία Μυτιλήνης. Η μόρφωση και οι κατευθύνσεις που μας έδιναν οι καθηγητές μας, σε μας τους αυριανούς δασκάλους, παρέμειναν οι ίδιες, όπως στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Εξ άλλου τα συγγράμματα που χρησιμοποιούσαμε του Νικολάου Εξαρχόπουλου, του Αντωνίου Τσίριμπα, του Αντωνίου Ισηγόνη δεν περιείχαν κάτι καινούριο και ήταν ολοφάνερο, ότι είχαν ξεπεραστεί. Για καλή μας όμως τύχη, Διευθυντής της Ακαδημίας ήταν ένας αξιόλογος φιλόσοφος και παιδαγωγός ο Δημήτριος Κουτάλος, ο οποίος μας σύστησε να αγοράσουμε τη Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια, ένα μνημειώδες πεντάτομο έργο, που είχε εκδοθεί το 1967 από τον

εκδοτικό οίκο Ελληνικά Γράμματα – Χέρντερ.
Όσοι είχαμε την οικονομική δυνατότητα,
γιατί τα χρόνια ακόμα δεν ήταν εύκολα, την
προμηθευτήκαμε. Με έκπληξη και φανερή
ικανοποίηση είδα, ότι στους συγγραφείς της
εγκυκλοπαίδειας ήταν και ο Γέρου. Διάβασα
τόσο τον πρόλογο, όσο και τα λήμματα που
έφεραν την υπογραφή του. Ένα άλλο πνεύμα,
διαφορετικό, διέκρινε τις σκέψεις του.
Θυμήθηκα τα μαθήματα που μας έκανε τα
καλοκαίρια στην Αγιάσο. Το νέο σχολείο, το
σχολείο εργασίας, έπρεπε να καθιερωθεί και
στην πατρίδα μας. Διαβάζω ένα μέρος από
τον πρόλογο, που φέρει το όνομα του: << Σε
κάθε περιοχή του επιστητού και της
ανθρώπινης ενεργητικότητας, εμφανίζεται
σήμερα μια σαφής ανάγκη αναθεώρησης
απόψεων και συμπερασμάτων και
αναπροσαρμογής ενεργειών. Στην περιοχή
της αγωγής και της μόρφωσης, η ανάγκη
αυτή προβάλλει, ως η πλέον επιτακτική. Η
παιδαγωγική εκτείνεται σε πολλές και

μεγάλες περιοχές. Ό,τι έχει σχέση με τον εξελισσόμενο άνθρωπο, με την ανατροφή, την αγωγή και τη μόρφωση του με τα μέσα και τους τρόπους της εκπαίδευσής του>>. Ενώ σε ένα άλλο λήμμα διαβάζω: <<Η παιδαγωγική του εικοστού αιώνα, περιλαμβάνει κυρίως τα νέα ρεύματα του μεσοπολέμου και της σύγχρονης μεταπολεμικής εποχής. Την εποχή της γενικής αναθεώρησης των παραδεδεγμένων, της καθολικής μετατοπίσεως των ορίων των επιστημών, της συνεχούς κατατμήσεως και εξειδικεύσεως, μια παιδαγωγική που ανταποκρίνεται στην προ 50 ή 100 ετών πραγματικότητα, δεν είναι πλέον νοητή>>. Είναι φανερό, ότι οι προτάσεις του είναι πολύ προωθημένες και διαφέρουν ριζικά από τις θέσεις των περισσότερων παιδαγωγών. Από το 1974 και μετά, οι ιδέες του σταδιακά περνούν στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Ο Γέρου δεν ήταν ένας απλός παιδαγωγός. Ήταν μια συγκροτημένη προσωπικότητα με

εξαίρετο ήθος και άριστη συμπεριφορά. Διέθετε μόνο αρετές. Διορατικός, ακριβοδίκαιος, αντικειμενικός. Το ακαδημαϊκό έτος 1982-83 έκανα ετήσια επιμόρφωση στη Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης ΣΕΛΔΕ Αθηνών. Μας ζητήθηκε, από τους δασκάλους και νηπιαγωγούς που κάναμε επιμόρφωση, να προτείνουμε κάποιο ικανό και κατάλληλο πρόσωπο, για να αναλάβει τη διεύθυνση της σχολής. Σχεδόν ομόφωνα, προτείναμε ένα πολύ γνωστό παιδαγωγό και συγγραφέα τον Αριστείδη Βουγιούκα, που εκείνη την περίοδο ήταν υπεύθυνος για τη συγγραφή των διδακτικών βιβλίων της Νεοελληνικής Γλώσσας. Εγώ θεώρησα σκόπιμο, να επισκεφτώ τον Γέρου και να ζητήσω τη βοήθειά του, για το θέμα αυτό. Τον συνάντησα στο Υπουργείο Παιδείας, εκείνη την εποχή ήταν ειδικός σύμβουλος του Υπουργού Παιδείας, Απόστολου Κακλαμάνη. Αφού κουβεντιάσαμε για την Αγιάσο, που

τόσο υπεραγαπούσε, του μετέφερα το αίτημά μου. Μου απάντησε: <<Τον Αριστείδη Βουγιούκα τον γνωρίζω προσωπικά, ήμαστε μαζί πάρεδροι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μέχρι το 1967 και σύμβουλοι στο ΚΕΜΕ-Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης – μετά το 1974. Ξέρω την αξία του. Όμως για τη θέση αυτή θα προτείνω ένα νέο ψυχολόγο και παιδαγωγό, γιατί πρέπει να δώσουμε την ευκαιρία και σε νεώτερους να προσφέρουν στην παιδεία. Πιστεύω, ότι θα επιτύχει στο έργο του και θα αφήσει εποχή. Με πρότασή του διευθυντής της σχολής διορίστηκε ο Λάμπρος Σταύρου. Το αποτέλεσμα τον δικαίωσε απόλυτα. Ο Σταύρου ήταν άριστος στα καθήκοντά του, ενώ όταν αργότερα εκλέχθηκε καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, άφησε πλούσιο έργο και τα ίχνη του σημάδεψαν έντονα την Ανώτατη Εκπαίδευση.

Και έρχομαι τώρα, στη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση, που έφερε τη σφραγίδα του Γέρου. Όλοι μας και όσοι είμαστε εκπαιδευτικοί και όσοι δεν έχετε σχέση με την εκπαίδευση, θυμόμαστε τους επιθεωρητές. Ήταν οι άνθρωποι εκείνοι που ταυτίστηκαν, με ό,τι αυταρχικό και αντιδραστικό, ήταν ο φόβος και ο τρόμος των δασκάλων και των καθηγητών. Υπήρχαν βέβαια και φωτεινές εξαιρέσεις αλλά ήταν ελάχιστες. Από το 1974 και μετά οι Ομοσπονδίες των δασκάλων και των καθηγητών, ζητούσαν την κατάργηση αυτού του θεσμού. Δόθηκαν αγώνες γι' αυτή την υπόθεση. Το 1980, σε ένα άτυπο δημοψήφισμα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας, το 90% των δασκάλων και νηπιαγωγών ζητούσαν την κατάργηση του επιθεωρητή. Αυτό το καθολικό και απόλυτα δίκαιο αίτημα του εκπαιδευτικού κόσμου, ήρθε να ικανοποιήσει ο Γέρου. Το σχ. Έτος 1982-83 με πρότασή του, το

Υπουργείο Παιδείας καταργεί τον επιθεωρητή και δημιουργεί έναν καινούριο θεσμό, αυτόν του σχολικού συμβούλου. Επειδή όπως τονίσαμε, αυτός ο παιδαγωγός ήταν φαινόμενο και διακρινόταν για την αντικειμενικότητα του, και την ευθυκρισία του, είχε και το θάρρος να κάνει και την αυτοκριτική του, πράγμα σπάνιο για τη μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων, που βρίσκονται σε διακεκριμένες θέσεις. Έτσι όταν το καλοκαίρι του 1994 ήρθε στην Αγιάσο, πιθανότατα για τελευταία φορά, είχαμε μια συνάντηση στην Καφενταρία, στην οποία παραβρέθηκαν και άλλοι συνάδελφοι και μιλήσαμε για σχολικά θέματα. Σε κάποια στιγμή παίρνει ένα ύφος παράξενο, μάλλον θλιμμένο και μας λέει:<< Παιδιά, γνωρίζετε ότι το θεσμό του σχολικού συμβούλου, τον καθιέρωσα εγώ στα σχολεία της Ελλάδας. Σήμερα, δεν νιώθω ικανοποιημένος, γιατί ο θεσμός αυτός δεν επέτυχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Μπορεί να φταίει το νομικό

πλαίσιο αλλά φταίνε και οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι από την αρχή στάθηκαν αρνητικά απέναντί του>>. Όσοι τον ακούγαμε, έχοντας πολύχρονη διδακτική εμπειρία, συμφωνήσαμε μαζί του. Μπορεί κατά κανόνα να επιλέχτηκαν άξιοι, για να υπηρετήσουν το θεσμό, αλλά η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών στάθηκαν απέναντί τους και δέχτηκαν αμφισβήτηση από μέσα. Αυτή ήταν η πραγματικότητα.

Κυρίες και κύριοι, η γενέτειρα του Θεόφραστου Γέρου πρέπει να αισθάνεται υπερήφανη, γιατί ανέδειξε ένα τόσο σημαντικό άνθρωπο. Το σχ. Έτος 2007-2008 ο σύλλογος των διδασκόντων του Δημοτικού Σχολείου Αγιάσου, πρότεινε στο Υπουργείο Παιδείας, το σχολείο να πάρει το όνομα του. Έγιναν οι σχετικές ενέργειες αλλά τελικά η υπόθεση κάπου σκάλωσε, όπως συνήθως συμβαίνει με την ελληνική γραφειοκρατία. Πιστεύω, ότι ένα από τα τέσσερα εκπαιδευτήρια της Αγιάσου, Νηπιαγωγείο,

Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο
πρέπει να πάρει το όνομά του. Είναι μια
ελάχιστη τιμή για ένα μεγάλο δάσκαλο,
παιδαγωγό, επιστήμονα.